

บทที่ 3

ทฤษฎีและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงประกันภัยรถยนต์

การประกันภัยรถยนต์เป็นส่วนหนึ่งของการประกันภัยและประกันวินาศภัย โดยหลักในทางกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทฤษฎีและหลักกฎหมายจึงมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับการประกันภัยทั่วไป ในส่วนของความรับผิดในทางอาญาเมื่อมีผู้กระทำความผิดเกิดขึ้น หลักกฎหมายที่นำมาใช้ปรับจึงสามารถที่จะนำหลักการต่างๆ เกี่ยวกับการประกันภัยทั่วไปได้

3.1 หลักกฎหมายทั่วไปของการประกันภัยรถยนต์¹

1. หลักความซื่อตรงต่อกัน (good faith)
2. หลักการมีส่วนได้เสียในการประกันภัย(insurable interest)
3. หลักการทดแทนความเสียหาย (indemnity)
4. หลักการสวมสิทธิ(subrogation)
5. หลักการชดใช้ความเสียหายร่วมกัน (contribution)

3.1.1 หลักความซื่อตรงต่อกัน (good faith)

กรมธรรม์ประกันอุบัติเหตุทุกชนิด ขึ้นอยู่กับความซื่อตรงของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย คือ ผู้เอาประกันภัย ฝ่ายหนึ่ง และผู้รับประกันภัย อีกฝ่ายหนึ่ง ความซื่อตรงต่อกันนี้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อกันมากในการทำประกันรถยนต์ ผู้ขอเอาประกันจะต้องแถลงข้อเท็จจริงในรายละเอียดของรถยนต์ของตนให้บริษัทรับประกันภัยทราบอย่างตรงไปตรงมา และผู้รับประกันภัยจะต้องเปิดเผยความจริงทุกประการที่จะมีผลต่อการประกันนั้นให้ผู้เอาประกันภัยทราบเช่นกัน ถึงแม้ว่าการชำระเบี้ยประกันจะเป็นที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้วก็ตาม ทั้งผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยจะต้องเปิดเผยความจริงซึ่งจะมีผลต่อการประกัน หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดปิดบังอำพรางหรือไม่บอกกล่าวข้อเท็จจริงอย่างใด ๆ เพื่อผลประโยชน์ส่วนตนบางอย่าง จะมีผลทำให้กรมธรรม์นั้นขาดผลบังคับลงทันที ในทางปฏิบัติผู้รับประกันภัยจะต้องไม่รับประกันซึ่งไม่มีผลทางกฎหมาย ส่วนผู้เอาประกันภัยจะต้อง

¹ ศุภธรรม พงษ์สำราญ และคณะ. เกมเดิม. หน้า 177-179.

ตอบคำถามของผู้รับประกันภัยทุกข้อโดยสุจริตใจอย่างยิ่ง ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย ป.พ.พ.มาตรา 865 ถ้าได้มีการปกปิดหรือแถลงข้อความอันเป็นเท็จดังกล่าวแล้ว สัญญาเป็นโมฆียะ²

แต่ถ้าเป็นเพียงปกปิด หรือแถลงข้อความอันเป็นเท็จในข้อสำคัญถึงขนาดที่กล่าวมาแล้ว ก็ตาม เพียงเท่านี้หากทำให้สัญญาตกเป็นโมฆียะไปได้ไม่ ยังต้องปรากฏต่อไปว่า การไม่เปิดเผยความจริง แถลงข้อความที่จำเป็นเหตุให้ผู้รับประกันภัยเชื่อถือ และยอมรับประกันภัยหรือรับประกันภัยด้วยเบี้ยประกันภัยต่ำกว่าที่ควรจะทำให้สัญญาเป็นโมฆียะ เช่น รถที่เอาประกันภัยถูกชนมาแล้ว ผู้เอาประกันภัยไม่เปิดเผยความข้อนี้ แต่ไม่เป็นข้อความที่ผู้รับประกันภัยจะไม่รับประกันภัย หรือเรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้น หากเป็นแต่ทำให้ผู้รับประกันภัย รับประกันในจำนวนที่สูงเกินไป เท่านั้นไม่ทำให้สัญญาเป็นโมฆียะ³

ได้กล่าวมาแล้วว่าการปกปิดข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญอาจจะมีผลเป็นการฉ้อฉลได้ อย่างไรก็ตาม จะต้องประกอบด้วยข้อเท็จจริง 2 ประการ คือ

1. ผู้สัญญาจะต้องปกปิดข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ
2. การปกปิดนั้นจะต้องกระทำโดยมีเจตนาที่จะฉ้อฉลให้ผู้สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเข้าสัญญา

การจะพิสูจน์ว่าข้อเท็จจริงใดเป็นสาระสำคัญหรือไม่ จะต้องดูว่าข้อเท็จจริงนั้นถ้าผู้สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งรู้จะทำให้เขาปฏิเสธ ไม่สัญญาหรือไม่ เช่น ถ้าผู้เอาประกันภัยเผยถึงอุบายของตนต่อผู้รับประกันภัย และผู้รับประกันภัยก็ยังเข้าทำสัญญาด้วย กรณีนี้ไม่อาจกล่าวได้ว่าผู้เอาประกันภัยได้ทำการฉ้อฉลโดยการอ้างเท็จ ในทำนองเดียวกัน ถ้าผู้รับประกันภัยได้เผยถึงอุบายต่อผู้เอาประกันภัยและยอมรับความเสียหายภายหลัง กรณีนี้ก็ไม่สามารถกล่าวได้ว่าเป็นการฉ้อฉลแต่เป็นการสมใจใจเข้าทำสัญญา โดยทราบถึงข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ อย่างไรก็ตาม คดีส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการปกปิดข้อเท็จจริง หรือการแถลงข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จ มักจะพาดพิงถึงผู้ถือกรรมกรรมรับประกันภัยด้วย ซึ่งในที่สุดพวกเขาก็จะฟ้องเรียกค่าเสียหายกันในทางแพ่งมากกว่าที่จะฟ้องเป็นคดีอาญาในกรณีดังกล่าว ก็จะเป็นการทำให้คดีที่ไม่สำคัญถล่มทลายไปต่างๆ อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้รับประกันภัยปกปิดข้อเท็จจริง หรือแถลงข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จเกี่ยวกับสถานะทางการเงินของบริษัท ซึ่ง

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 บัญญัติว่า “ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดี หรือในกรณีประกันชีวิต บุคคลอันการใช้เงินย่อมอาศัยความทรงชีพ หรือมรณะของเขานั้นก็ดี รู้อยู่แล้ว ละเว้นเสีย ไม่เปิดเผยข้อความจริง ซึ่งอาจจะได้งูใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีก หรือ ให้ออกปิด ไม่ยอมทำสัญญา หรือว่ารู้อยู่แล้วแถลงข้อความนั้นเป็น ความเท็จ ไซ้รู้ท่านว่าสัญญานั้นเป็น โมฆียะ

ถ้ามิได้ใช้สิทธิบอกกล่าวภายในกำหนดเดือนหนึ่งนับแต่วันที่ได้รับ ประกันภัยทราบมูลอันจะบอกกล่าว ได้ก็ดี หรือมิได้ใช้สิทธินั้นภายใน กำหนดห้าปีนับแต่วันทำสัญญาก็ดี ท่านว่าสิทธินั้นเป็นอันระงับสิ้นไป”

³ ฎีกาที่ 918/2516, 2519 ฎ.482.

ทำให้ผู้ถือกรรมธรรม์ประกันภัยหลายคนต้องสูญเสียเงินในการลงทุนของเขาเป็นจำนวนมาก ซึ่งในที่สุดการฉ้อฉลดังกล่าวก็จะลงเอยด้วยการฟ้องเป็นคดีอาญา

3.1.2 หลักการมีส่วนได้เสียในการประกันภัย (insurable interest)

โดยหลักการมีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัย สำหรับการประกันวินาศภัยนั้นหมายถึง ความสัมพันธ์ที่ผู้เอาประกันภัยวินาศภัยมีต่อทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ ซึ่งถ้ามีวินาศภัยเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินนั้น ย่อมมีผลกระทบกระเทือนเสียหายถึงผู้เอาวินาศภัยด้วย วัจนเจ้าของทรัพย์สิน

แต่คำว่า “ความสัมพันธ์” ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะในฐานะเจ้าของหรือผู้มียกรรมสิทธิในทรัพย์สินเท่านั้น อาจเป็นความสัมพันธ์ในฐานะอื่นก็ได้ ซึ่งหากมีวินาศภัยเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินนั้นแล้ว ก็จะกระทบกระเทือนถึงผู้นั้นด้วย เช่น ผู้เช่า เป็นต้น หรืออาจจะรวมถึงความสัมพันธ์ในฐานะเป็นผู้มีสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินสิทธิหรือบุคคลสิทธิ หรือความรับผิดชอบ ถือว่ามีมีส่วนได้เสียที่จะเอาประกันภัยได้⁴ เช่น ผู้เช่าซื้อ ผู้เช่า ผู้ยืม ผู้รับฝากทรัพย์สินก็ย่อมถือว่าเป็นผู้มีมีส่วนได้เสีย⁵

นอกจากนั้น การที่ผู้หนึ่งผู้ใดอาจต้องมีความรับผิดชอบเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้น เช่น ความรับผิดชอบการขับรถโดยประมาทเป็นเหตุทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ หรือรถยนต์ของเขาเสียหาย ก็ถือว่าผู้นั้นมีส่วนได้เสียที่อาจเอาประกันภัยความรับผิดชอบนั้นได้ และแม้ว่าผู้รับประกันภัยเองก็ย่อมถือว่าเป็นผู้มีมีส่วนได้เสียในสัญญาประกันภัยที่ตนรับประกันภัยไว้ในอันที่ไปประกันภัยต่อได้ (re-insurance)⁶

แต่หลักการเบื้องต้นของการประกันภัยรถยนต์มีอยู่ว่า ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกัน เช่น การมีส่วนได้เสียในความปลอดภัย หรือการมีส่วนได้เสียในการสูญเสียทรัพย์สินนั้น ๆ หมายความว่า ผู้เอาประกันภัยจะได้รับความเสียหายในเมื่อทรัพย์สินที่เอาประกันนั้นได้รับความเสียหายหรือสูญเสียไป และผู้เอาประกันภัยจะมีผลได้เมื่อวัตถุนั้นอยู่ในฐานะปลอดภัย ผู้ที่ถือว่ามีส่วนได้เสียในรถยนต์ที่เอาประกันได้แก่

⁴ ไซยบศ เหมะรัชตะ. (2543). กฎหมายว่าด้วยประกันภัย (พิมพ์ครั้งที่ 5). หน้า 53.

⁵ สุธรรม พงศ์สำราญ, วิรัช ณ สงขลาและพิงใจ พึ่งพานิช. (2519). หลักการประกันวินาศภัย. หน้า 45.

⁶ คู่มือที่ 2707/2516

⁷ สุธรรม พงศ์สำราญ, วิรัช ณ สงขลาและพิงใจ พึ่งพานิช. (2519). หลักการประกันวินาศภัย. หน้า 46-47.

⁸ ไซยบศ เหมะรัชตะ. (2543). กฎหมายว่าด้วยประกันภัย (พิมพ์ครั้งที่ 5). หน้า 57.

1. เจ้าของที่แท้จริง
2. ผู้ซื้อรถยนต์ผ่อน และบริษัทผู้ขายบังคับให้ทำ
3. ผู้เช่าซื้อ
4. รวมทั้งสามี หรือภรรยาของบุคคลตามข้อ 1,2,3⁹

ในเรื่องส่วนได้เสียที่เอาประกันกับ ภรรยาเช่าซื้อรถยนต์ สามีเอาประกันก็ถือเป็นกิจการที่สามีให้สัตยาบันการเช่าซื้อได้จึงต้องรวมรับผิดชอบในสัญญาเช่าซื้อ มีส่วนได้เสียในรถยนต์นั้นด้วย¹⁰

ในกรณีที่ผู้เอาประกันเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่แท้จริงแล้ว กรมธรรม์จะมีผลใช้บังคับ แต่ถ้าผู้เอาประกันไม่มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่เอาประกันจะไม่มีผลทำให้กรมธรรม์ประกันมีผลบังคับขึ้นได้ และต้องมีส่วนได้ส่วนเสียหรือกระทบถึงความเป็นอยู่ของทรัพย์สินที่เอาประกัน

ดังนั้นผู้ที่ไม้อาจเป็นผู้เอาประกันในสัญญาประกันรถยนต์ได้ เช่น ลูกจ้าง ผู้เช่า ผู้ยืม เป็นต้น เพราะการประกันกับรถยนต์ไม่ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามลักษณะการประกันรถยนต์ ซึ่งมีความแตกต่างจากการประกันกับวินาศภัยประเภทอื่น

3.1.3 หลักการทดแทนความเสียหาย(indemnity)

การประกันแบบทุกแบบยกเว้น การประกันชีวิต เป็นการประกันในรูปของการทดแทนความเสียหาย คือ ผู้เอาประกันได้รับความคุ้มครองที่จะได้รับการตอบแทนในส่วนที่เสียหายไป ซึ่งผู้เอาประกันจะไม่ได้กำไร หรือขาดทุน และได้รับชดใช้ไม่เกินทุนประกัน

การทดแทนความเสียหาย(indemnity) นี้คือ การชดใช้ค่าเสียหายในส่วนที่ได้รับความเสียหายจริงๆ โดยการซ่อมแซมหรือเปลี่ยนให้ใหม่เพื่อให้ส่วนที่ได้รับความเสียหายนั้นอยู่ในสภาพคงเดิม ถ้าหากวัตถุที่ได้รับความเสียหายนั้นอยู่ในสภาพเก่ามาก บริษัทอาจจะช่วยให้ส่วนที่เสียหายนั้นให้คืนสู่สภาพเดิมเท่าที่จะทำได้ หรือบริษัทอาจจัดซื้อวัตถุในสภาพใกล้เคียงกันกับวัตถุที่เสียไปนั้นให้แก่ผู้เอาประกันหรือบริษัทอาจชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงินสดในราคาที่ประเมินได้ในขณะนั้น

⁹ ฎีกาที่ 1788/2520

¹⁰ ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2543). กฎหมายว่าด้วยประกันภัย (พิมพ์ครั้งที่ 5). หน้า 59.

การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน โดยวิธีอื่นนอกจากเงินนั้น ศาลฎีกาก็ยอมรับซึ่งวินิจฉัยไว้ว่า ผู้รับประกันภัยได้จัดซ่อมรถที่รับประกันภัยไว้ให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว แม้ผู้รับประกันภัยยังไม่ได้ชำระค่าซ่อมให้แก่ผู้รับจ้าง ก็เรียกได้ว่า ได้ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัยแล้ว สรุป¹¹

หลักของการทดแทนความเสียหาย คือ จ่ายเท่าที่เสียหายจริงและต้องไม่ทำให้ผู้เอาประกันภัยมีกำไร ไม่ขาดทุนแต่ไม่เกินทุนประกัน

3.1.4 หลักการสวมสิทธิ (subrogation)

หลักการสวมสิทธิเกิดจากหลักการทดแทนความเสียหาย (indemnity) ซึ่งเป็นการป้องกันมิให้ผู้เอาประกันภัยคิดหากำไรหรือขาดทุนจากการสูญเสียวัตถุที่เอาประกัน และผู้เอาประกันภัยจะต้องได้รับการชดใช้ไม่เกินทุนประกันด้วย ใช้สิทธิของบุคคลที่ได้รับความเสียหายที่จะเรียกร้องให้บุคคลที่สร้างความเสียหายให้ทำการชำระเงินที่เป็นหนี้ตามกฎหมายแก่ผู้ได้รับความเสียหายเพื่อประโยชน์ของผู้นั้นเอง

การรับช่วงสิทธิ คือ การใช้สิทธิของบุคคลที่ได้รับความเสียหายที่จะเรียกร้องบุคคลที่ได้สร้างความเสียหายให้ทำการชำระเงินที่เป็นหนี้ตามกฎหมายแก่ผู้ได้รับความเสียหายเพื่อประโยชน์ต่อผู้นั้นเอง

การรับช่วงสิทธิ หมายความว่า เป็นเรื่องที่สองคนเป็นเจ้าของนี้กันอยู่ และมีบุคคลหนึ่งบุคคลภายนอกได้มาใช้นี้แทนให้แก่เจ้าหนี้ และโดยผลแห่งกฎหมาย ผู้ที่ใช้นี้ก็ได้สวมตำแหน่งเป็นเจ้าหนี้แทนต่อไป¹²

เรื่องการรับช่วงสิทธินี้บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 227¹³ ความในมาตรานี้มีความแตกต่างกับการรับช่วงสิทธิในการประกันภัย ตามมาตรา 880 เพราะว่าการที่ผู้รับประกันภัยได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปนั้น แท้จริงเป็นการไม่ใช่เป็นการใช้ค่าเสียหายเนื่องจากการละเมิดต่อทรัพย์สิน แต่เป็นไปตามเงื่อนไขของสัญญาประกันภัย และยังเห็นได้ว่าทรัพย์สินที่ถูกทำลายวินาศไปนั้น ไม่ใช่วัตถุแห่งหนี้ที่ตามสัญญาประกันภัยแต่เป็นทรัพย์สินที่สัญญาประกันภัยอาศัยเป็นมูลในการกำหนดเงื่อนไข

¹¹ ศาลฎีกาที่ 1006/2503

¹² จีดี เศรษฐบุตร. (2517). คำบรรยายลักษณะวิชาแพ่ง ลักษณะทั่วไปแห่งหนี้. หน้า 95.

¹³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 227 บัญญัติว่า "เมื่อเจ้าหนี้ได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเต็มตามราคา หรือสิทธิซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้แล้ว ท่านว่าลูกหนี้ย่อมเข้าสู่ฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธินั้นด้วยอำนาจกฎหมาย"

การจ่ายเงินเท่านั้นนอกจากนี้ตามมาตรา 227 จะต้องได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มตามราคาทรัพย์ จึงรับช่วงสิทธิได้ แต่การรับประกันภัยไม่เต็มราคาก็ได้^{14,15}

ถ้าบริษัทได้จ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยแต่เพียงบางส่วน สิทธิที่บริษัทได้รับช่วงไปย่อมไม่เกินกว่าจำนวนเงินที่จ่ายไปนั้น ฉะนั้นผู้เอาประกันภัยยังคงมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ละเมิดได้ชำระส่วนที่ตนยังไม่ได้รับเท่ากับจำนวนความเสียหายที่แท้จริงในการใช้สิทธิของบริษัทที่จะรับช่วงจากผู้เอาประกันภัยย่อมต้องอาศัยความร่วมมือและดำเนินการที่จะ ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บริษัทในการใช้สิทธิดังกล่าว มิฉะนั้นสัญญาจะตกเป็น โมฆะ เช่น รถยนต์ที่เอาประกันถูกรถของบุคคลภายนอกชนและได้รับความเสียหาย กระจกหน้ารถแตก ในกรณีนี้บริษัทจะชดเชยความเสียหายให้โดยการซ่อมแซมซื้อกระจกใส่ให้ใหม่ แล้วบริษัทจะเข้าสวมสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายเอาจากบุคคลที่ทำความเสียหายให้อีกต่อหนึ่ง ในจำนวนเงินที่บริษัทรับประกันชดเชยให้ผู้เอาประกันภัย ดังนั้น เราจะเห็นได้ว่าหลักของ Subrogation นี้สำคัญมาก และทำให้การชดเชยความเสียหายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือ เมื่อมี Subrogation แล้ว จะทำให้ผู้เอาประกันภัยไม่มีกำไรไม่ขาดทุน และได้รับทดแทนไม่เกินทุนประกัน

ในการประกันภัยค่าเงิน ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้ก่อวินาศภัยขึ้น ฉะนั้นผู้รับประกันภัยจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้เอาประกันภัยเองย่อมทำไม่ได้ แต่อาจมีกรณีที่ผู้รับประกันภัยซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแล้วอาจรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยได้ เช่น กรณีที่คนใช้ของผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดชอบผู้เอาประกันภัยเป็นต้น¹⁶ (ม.880) “ผู้รับประกันภัยเมื่อได้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้ว ย่อมมีสิทธิที่จะรับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัย เรียกค่าสินไหมทดแทนที่ได้ใช้ไปคืนจากผู้ที่ทำให้เกิดความเสียหายได้”¹⁷

3.1.5 หลักการชดเชยความเสียหายร่วมกัน (Contribution)

เพื่อเป็นการป้องกันการหาค่าไรจากการเรียกร้องค่าเสียหาย จึงได้นำหลักการชดเชยค่าเสียหายร่วมกันระบุในเงื่อนไขแห่งกรมธรรม์ ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยมีกรมธรรม์ประกันภัยที่ให้ความคุ้มครองในการเสี่ยงภัยประเภทเดียวอยู่หลายกรมธรรม์ ในกรณีเช่นนี้บริษัทรับประกันภัยจะรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามอัตราส่วนของการสูญเสียที่แท้จริงเท่านั้น ทั้งนี้

¹⁴ จิตติ ดิงศภิษฐ์. (2543). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. หน้า 124-125.

¹⁵ อุฎฎิกาที่ 1930/2538.

¹⁶ จิตติ ดิงศภิษฐ์. (2543). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย. หน้า 133-134.

¹⁷ อุฎฎิกาที่ 943/2510, 1732/2529.

อาจไม่กำหนดเงื่อนไขดังกล่าวไว้ในกรรมธรรม์ จะทำให้ผู้เอาประกันภัยถือโอกาสเรียกร้องค่าเสียหายเต็มจำนวนความเสียหายจากกรรมธรรม์ที่มีอยู่จะเป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัยได้รับการทดแทนค่าเสียหายกว่าที่เป็นจริงหลาย ๆ เท่า ซึ่งจะเป็นการผิดหลัก Indemnity ดังได้กล่าวมาแล้ว

การชดใช้ค่าเสียหายร่วมกันจะเกิดผลได้ต่อเมื่อผู้เอาประกันภัยบุคคลเดียวกันได้ทำประกันทรัพย์สินประเภทเดียวกัน ในการสูญเสียหรือเสียหายซึ่งจะได้รับการทดแทนในระบบเดียวกันต่อบริษัทประกันภัยหลายบริษัท เพื่อเป็นการป้องกันที่ผู้เอาประกันภัยจะเรียกร้องค่าเสียหายมากกว่าจำนวนความเสียหายจริง จึงให้บริษัทประกันภัยที่รับประกันในวัตถุประสงค์เดียวกันช่วยกันเฉลี่ยการชดใช้ค่าเสียหายด้วยกันในอัตราส่วนของการสูญเสียหรือเสียหาย

3.2 ความผิดอาญาที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงประกันภัยรถยนต์

เมื่อได้มีการศึกษาถึงการกระทำความผิดในการฉ้อโกงประกันภัยรถยนต์แล้ว จะเห็นว่า การกระทำความผิดนั้น สามารถที่จะกระทำได้หลายรูปแบบ หลายวิธี และสามารถทำได้ทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลใดก็สามารถที่จะกระทำความผิดได้ ซึ่งปัจจุบันดูเหมือนว่าจะทำได้ง่ายคายมากกว่าการประกันภัยประเภทอื่น ๆ และการกระทำความผิดในแต่ละครั้งก็ล้วนแล้วที่จะทำให้มีความเสียหายที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น และมีความสลับซับซ้อน การตรวจสอบในการกระทำความผิดทำได้ยาก เพราะผู้ที่กระทำความผิดนั้นวันยิ่งรู้ช่องทางในการกระทำความผิดใหม่ ๆ อยู่เสมอ ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าควรที่จะศึกษาถึงความผิดและโทษตามประมวลกฎหมายอาญา ที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจากการฉ้อโกงประกันภัยรถยนต์ว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดที่จะนำบทกฎหมายใดมาปรับใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรที่กระทำความผิดหรือคิดที่จะกระทำความผิด

3.2.1 ฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

ก. ความผิดฐานฉ้อโกงประกันวินาศภัย ตามมาตรา 347

การประกันภัยรถยนต์เป็นส่วนหนึ่งของการประกันวินาศภัย ซึ่งนอกจากประมวลกฎหมายได้มีบทบัญญัติที่กำหนดความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงทั่วไปแล้ว การฉ้อโกงประกันภัยรถยนต์ก็ยังมีความผิดเฉพาะ คือความผิดฐานฉ้อโกงประกันวินาศภัยไว้อีกด้วย

ในปัจจุบันนี้ความผิดดังกล่าวได้บัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 347 ดังนี้

มาตรา 347 “ผู้ใดเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้ประโยชน์จากประกันวินาศภัย แก่สิ่งทำให้เกิดเสียหายแก่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่เอาประกันภัยต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

1. สาระที่สำคัญทางความผิด

ในความเห็นของ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร กล่าวไว้ว่าการประกันภัยเป็นธุรกิจที่มีผลกระทบต่อความผาสุกของประชาชน การที่กฎหมายบัญญัติให้ความผิดฐานนี้เป็นความผิดอันยอมความได้¹⁸ จึงไม่เป็นการเหมาะสมด้วยประการทั้งปวง

ความผิดฐานนี้อาจพิจารณาได้เป็นสองความเห็น กล่าวคือ ทางหนึ่งอาจเห็นว่าเป็นการกำหนดการลงโทษการกระทำที่เป็นการเตรียมมือ โกง ถ้าเห็นดังนี้คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้ก็เป็นอย่างเดียวกับคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานมือโกงตามมาตรา 341 คือ ทรัพย์สินของผู้รับประกันภัย แต่ถ้าเห็นว่าความผิดฐานนี้เป็นความผิดเอกเทศต่างหากแล้ว การกระทำความผิดฐานนี้ไม่เป็นเพียงกระทำต่อทรัพย์สินของผู้รับประกันภัยเท่านั้นแต่เป็นการกระทำต่อสาธารณะด้วย¹⁹ ในความเห็นของ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร ยังมีความเห็นอีกว่าแม้ว่าความผิดฐานนี้จะเป็นความผิดอันยอมความได้ก็ตาม แต่การประกันภัยเป็นธุรกิจที่กระทบต่อสาธารณะด้วย

องค์ประกอบของความผิดฐานนี้²⁰มีดังนี้

1. องค์ประกอบภายนอก ได้แก่ การที่บุคคลแก่งทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่เอาประกันวินาศภัย

(ก) ผู้กระทำ : ผู้ใด ไม่จำกัดตัวผู้กระทำ ดังนั้นผู้กระทำจะเป็นใครก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เอาประกันภัย

(ข) การกระทำ : แก่งทำให้เกิดความเสียหาย

(ค) กรรม : วัตถุที่เอาประกันภัย

(ง) ผล : ความผิดฐานนี้ไม่ต้องการผล

2. องค์ประกอบภายใน ได้แก่

เจตนาธรรมดา ตามมาตรา 59

เจตนาพิเศษ เพื่อให้ตนหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์จากการประกันวินาศภัย

“ผู้กระทำ” คือ ความผิดฐานนี้ไม่จำกัดตัวผู้กระทำ ดังนั้น ผู้กระทำจะเป็นใครก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เอาประกันภัย

¹⁸ อุประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 348 บัญญัติว่า “ความผิดในหมวดนี้ นอกจากความผิดตามมาตรา 343 เป็นความผิดอันยอมความได้”

¹⁹ คณิต ณ นคร. (2545). กฎหมายอาญากฎความผิด (พิมพ์ครั้งที่ 8 ปรับปรุงใหม่). หน้า 280.

²⁰ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2539). คำอธิบายความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา. หน้า 157.

“การกระทำ” ได้แก่ การแก่งทำให้เกิดความเสียหาย ซึ่งหมายถึงการจงใจทำอันตราย หรือทำลายทรัพย์สินที่เป็นวัตถุที่เอาประกัน หากไม่มีการทำเช่นนั้นแล้ววัตถุที่เอาประกันนั้นก็เลยจะไม่เสียหาย

“กรรมของการกระทำ” ได้แก่ ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่เอาประกันกับ ที่ผู้รับประกันภัยให้สัญญาแก่ผู้เอาประกันภัย หากเกิดความเสียหายจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้คำว่า “ประกันภัย” นี้เมื่อประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้นิยามเอาไว้จึงมีความหมายดังที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 861 ว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตที่ได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย”

ดังนั้น กรรมของการกระทำในความผิดฐานนี้ ก็คือ ทรัพย์สินที่เป็นวัตถุที่เอาประกันวินาศภัยตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 นั้นเอง เช่น อาคารบ้านเรือน รถยนต์ หรือสินค้า

“ผลแห่งการกระทำ” ความผิดฐานนี้เป็นความผิดที่ไม่ต้องการผล กล่าวคือ เป็นความผิดที่สำเร็จทันทีเมื่อมีการกระทำ คือ แก่งให้เกิดความเสียหาย

“แก่ง” ทำให้เกิดความเสียหายคงจะหมายความถึง ทำให้เกิดความเสียหายโดยจงใจกระทำ มิใช่ความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยธรรมดาจากการใช้ทรัพย์สินปกติ²¹ และถ้าไม่ทำก็ไม่เกิดความเสียหายซึ่งความจริงก็อยู่ในความหมายของคำว่า “เจตนา” อันเป็นองค์ประกอบภายในอยู่แล้ว²²

องค์ประกอบภายใน ประกอบด้วยกันสองประการ คือ

(ก) เจตนาธรรมดา ตามมาตรา 59

คือ ผู้กระทำจะต้องรู้ว่าเป็นทรัพย์สินที่เป็นวัตถุที่เอาประกันภัยและตนต้องการที่จะทำให้เกิดความเสียหาย

(ข) เจตนาพิเศษ ตามมาตรา 347

คือ ผู้กระทำจะต้องกระทำไปโดยมีเจตนาพิเศษเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์จากการประกันวินาศภัย ซึ่งหมายความว่า เป็นการทำให้หวังจะได้ค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันภัยนั่นเอง หรือที่เรียกว่า “มูลเหตุจูงใจ”²³ เพื่อให้ตนหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์จากการประกันวินาศภัย ถ้าเจตนาธรรมดาที่จะทำให้ทรัพย์สินที่เอาประกันได้รับความเสียหายแต่

²¹ จิตติ ดิงศภิษฐ์. (2519). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3. หน้า 2586-2587

²² หยุต แสงอุทัย. (2542). กฎหมายอาญาภาค 2-3 (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 324.

²³ หยุต แสงอุทัย. (2542). เล่มเดิม. หน้า 325.

ไม่ได้กระทำโดยมิชอบเหตุชกจึงใจดังกล่าวผู้กระทำหาไม่มีความผิดไม่ ตัวอย่างเช่น ก. มีความประสงค์จะฆ่าตัวตายจึงขับรถที่ประกันวินาศภัยไว้กับบริษัทประกันภัยบริษัทหนึ่ง เข้าชนต้นไม้ แต่ ก. ไม่ตายเพียงแค่ได้รับอันตรายสาหัส ภายหลัง ก. นึกถึงสัญญาประกันภัยได้ ก. จึงไปทวงถามเงินค่าความเสียหายซึ่งรถยนต์ได้รับจากบริษัทประกันภัย ก. หาไม่มีความผิดตามมาตรา 341

2. คุณธรรมทางกฎหมาย

ถ้ามองคุณธรรมทางกฎหมายตามมาตรา 341 คือทรัพย์สิน คุณธรรมทางกฎหมายของมาตรา 347 คือทรัพย์สินเช่นกัน แต่ตามบทบัญญัติมาตรา 347 นี้ “ประโยชน์จากการประกันวินาศภัย” นั้นหมายความว่า การประกันภัยหรือธุรกิจการประกันภัยเป็นธุรกิจสาธารณะ และแน่นอนว่าผู้ที่เสียหายมิใช่เพียงแต่ผู้รับประกันภัยแต่เป็นประชาชนผู้เอาประกันภัยทั้งหมด ดังนั้นคุณธรรมทางกฎหมายจึงไม่เป็นเพียงแต่ทรัพย์สินแต่หมายความรวมถึงกระทำต่อทรัพย์สินสาธารณะ

3. บทลงโทษ

ความผิดฐานฉ้อโกงประกันวินาศภัยนั้น จะเห็นได้ว่าการฉ้อโกงประกันภัยรถยนต์นั้นแทบจะไม่สามารถที่จะนำบทบัญญัติมาตรานี้มาใช้ได้เลย เพราะเนื่องจากว่า การตีความทางกฎหมายนั้นแคบเกินไปหรือบทบัญญัติของกฎหมายไม่ครอบคลุมถึงการฉ้อโกงประกันภัยรถยนต์ ดังจะเห็นได้ว่า ปัจจุบันมีการประกันภัยรถยนต์นั้นได้นำสมัย มีการประกันภัยหลายรูปแบบ แต่บทลงโทษผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกงประกันวินาศภัย ยังไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควรหรือเรียกว่าไม่ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ยกตัวอย่าง เช่น การฉ้อโกงประกันภัยรถยนต์ในส่วนของบริษัทบังคับ (พ.ร.บ.คุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ) หรือการประกันภัยภาคสมัครใจ ก็ยังมีการคุ้มครองเพิ่มเติมไม่ว่าจะเป็นการคุ้มครองชีวิต ร่างกาย อนามัย ของผู้รับประกันภัย รวมถึงต้องมีการรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยค่าเงินอีก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประกันวินาศภัย แต่เมื่อบทบัญญัตินั้นคุ้มครองหรือคุณธรรมทางกฎหมาย คือ ทรัพย์สิน ไม่ได้คุ้มครองถึงชีวิต ร่างกาย อนามัยแต่อย่างใด

แต่จากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวมถึงวิเคราะห์หลักกฎหมายมาตรา 347 ซึ่งเป็นบทกฎหมายเฉพาะการที่เอาผิดกับผู้ฉ้อโกงประกันวินาศภัยได้โดยตรงมากขึ้น จะเห็นว่าบทบัญญัตินี้ก็สามารถที่จะนำไปใช้ปรับให้เข้ากับฐานความผิดต่างได้มากเช่นกัน เพียงแต่ยังไม่มีนักวิชาการท่านใดที่ทำการวิเคราะห์หรือศึกษาข้อกฎหมายนี้อย่างจริงจัง และไม่มีคำพิพากษาของศาลฎีกามาเป็นบรรทัดฐานเท่านั้น

ข. ความผิดฐานฉ้อโกงทั่วไป ตามมาตรา 341

การฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดโดยทุจริตหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงที่ควรบอกให้แจ้ง โดยเจตนา

และโดยมีมูลเหตุจูงใจโดยทุจริต และโดยการหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารผู้้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานนี้ คือ ทรัพย์สินอย่างเดียว ไม่รวมถึงความไว้วางใจของผู้อื่นและ ไม่ใช่เสรีภาพในการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สิน²⁴

ความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 มีองค์ประกอบดังนี้

1. องค์ประกอบภายนอก

(ก) หลอกลวงด้วย

แสดงข้อความอันเป็นเท็จ

ปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง

ผู้อื่น

(ข) โดยหลอกลวงดังว่านั้น

ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม

ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ

2. องค์ประกอบภายใน ได้แก่

(ก) เจตนาหลอกลวง

(ข) มูลเหตุจูงใจ ทุจริต

องค์ประกอบข้อ 1(ก) หลอกลวง

การกระทำความผิดฐานนี้ คือ การหลอกลวง²⁵ กล่าวคือทำให้เข้าใจผิด การหลอกลวงทำได้สองวิธีคือ

แสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือ ปกปิดความจริงอันควรบอกให้แจ้ง

การกระทำสองประการดังกล่าวจะกระทำด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร กิริยา หรือวิธีการอื่นใดได้ทั้งสิ้น เพียงแต่ให้ข้อความที่แสดงออกนั้นได้ทราบถึงผู้อื่น

การแสดงข้อความอันเป็นเท็จ ข้อความที่นำมากล่าวนั้นต้องเป็นความเท็จ ซึ่ง “ข้อความเท็จ” หมายความว่า ข้อความที่แสดงเป็นเหตุการณ์ข้อเท็จจริง และเหตุการณ์ข้อเท็จจริงนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริงที่ในขณะที่แสดงข้อความนั้น²⁶ ดังนั้น ถ้าข้อเท็จจริงที่แสดงเป็นความจริง แม้ผู้

²⁴ คณิต ณ นคร. (2543). กฎหมายอาญาภาคความผิด (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 155.

²⁵ แต่การหลอกลวงที่เป็นการกระทำที่สังคมยอมรับ ไม่เป็นการหลอกลวงตามความหมายของกฎหมาย ดูฎีกาที่ 1568/2521.

²⁶ จิตติ ดิงศักดิ์ย์. (2513). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3. หน้า 2171.

กล่าวจะเข้าใจว่าเป็นเท็จและกล่าวเพื่อจะหลอกลวงผู้อื่นก็ไม่ถือเป็นการแสดงความเท็จ ลักษณะของการแสดงความเท็จนั้น ต้องเป็นการแสดงถึงเหตุการณ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันหรือที่ผ่านแล้วในอดีต และต้องไม่ใช่เหตุการณ์จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต²⁷ ดังนั้น จะเห็นว่า ผู้ที่จะกระทำความผิดฐานฉ้อโกงนั้นจะต้องมีเจตนาทุจริตและลักษณะแห่งการกระทำนั้นเป็นการหลอกลวงผู้อื่นด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือทำการปกปิดข้อความจริงที่ควรจะบอก หรือแจ้งให้เขาทราบซึ่งผลของการหลอกลวงนั้น ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงส่งมอบทรัพย์สินให้หรือถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ²⁸

การปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง คือ ผู้ปกปิดได้ทราบความจริงแล้วว่ามิใช่อะไร แล้วปกปิดความจริงนั้นเสีย ในเรื่องปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งนี้ บางกรณีก็รวมอยู่กับการแสดงข้อความอันเป็นเท็จด้วย การหลอกลวงโดยปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง ผู้กระทำจะต้องกระทำการใดอันเป็นการปกปิด คือ ต้องมีการมิใช่เพียงแต่นิ่งเฉย ผู้กระทำได้กระทำการอันทำให้เข้าใจผิดมาแต่ต้น²⁹ การปกปิดข้อความเป็นการกระทำมิใช่ละเว้นกระทำ ถ้าหากผู้ใดมีหน้าที่ต้องทำเพื่อป้องกันผล คือ ไม่ให้ผู้ใดหลงผิดแล้ว แต่งคนเสียไม่ทำตามหน้าที่เป็นเหตุให้มีผู้หลงเชื่อและได้ทรัพย์สินไปจากผู้นั้น ก็ได้ชื่อว่ากระทำการปกปิด³⁰

ส่วนความหมายของคำว่า “แสดง” นั้น หมายความว่า การแสดงทุกวิถีทาง จะเป็นโดยทางวาจา โดยกิริยาท่าทาง โดยลายลักษณ์อักษร โดยทางโทรศัพท์ วิทยุ หรือวิทยุโทรภาพก็ได้³¹

ความหมายของคำว่า ซึ่งควรบอกให้แจ้ง หมายถึงกรณีที่หน้าที่ต้องเปิดเผยในเมื่อการนิ่งเฉยเป็นการละเว้นกระทำการตามมาตรา 59 วรรคท้าย เท่านั้น

การปกปิดความจริงอันควรบอกให้แจ้งนั้นจะถือความจริงใดผู้กระทำควรบอกให้แจ้ง และถ้า ไม่บอกเป็นการหลอกลวงได้ก็ต่อเมื่อข้อเท็จจริงนั้นผู้กระทำมีหน้าที่แจ้งให้ทราบมิใช่ประการด้วยกัน กล่าวคือ

(1) หน้าที่ตามกฎหมาย ในกรณีที่กฎหมายกำหนดหน้าที่ให้ผู้กระทำแจ้งความจริงให้ผู้อื่นทราบ แต่ผู้กระทำปกปิดความจริงเสีย ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงเข้าใจผิดจนผู้ปกปิดความจริงได้ทรัพย์สิน ผู้ปกปิดความจริงมีความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา

²⁷ คณิต ณ นคร. (2543). กฎหมายอาญาภาคความผิด (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 156.

²⁸ ไชยยศ เหมะรัชต์. (2537). สารานุกรมกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กตฉัตถ. หน้า 16-17.

²⁹ สุวัฒน์ ใจหาญ. (2532). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน มาตรา 334 ถึง 336. หน้า 217.

³⁰ จิตติ ดิงศภิธิย์. (2513). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3. หน้า 2190.

³¹ หยุต แสงอุทัย. (2542). กฎหมายอาญาภาค 2-3 (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 310.

(2) หน้าที่ตามสัญญา ในกรณีที่คู่กรณีได้ทำสัญญากันไว้ โดยเฉพาะเจาะจงว่าฝ่ายหนึ่งจะต้องแจ้งความจริงให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งไม่แจ้งความจริงดังกล่าว ก็เท่ากับฝ่ายนั้นได้หลอกลวงโดยปกปิดความจริง

(3) หน้าที่ที่เกิดจากความสุจริต ความไว้วางใจต่อกันและกัน หน้าที่นี้อาจเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีในด้านต่าง ๆ เช่น ระหว่างนายธนาคารกับผู้เคยค้า เป็นต้น

(4) หน้าที่ซึ่งเกิดจากการกระทำก่อน ๆ ของตน ซึ่งทำให้บุคคลอื่นสำคัญผิด³² ความผิดฐานฉ้อโกงย่อมสำเร็จสมบูรณ์เมื่อ (1) ผู้กระทำความผิดได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม การได้ไปซึ่งทรัพย์สินนี้ ผู้ถูกหลอกลวงจะได้ประโยชน์ตอบแทนหรือไม่ ๆ สำคัญ หรือ (2) ทำให้บุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ถ้ายังไม่ทันได้ไปซึ่งทรัพย์สินหรือบุคคลที่สามไม่ทำ ถอน หรือ ทำลายเอกสารสิทธิ ก็เป็นความผิดฐานพยายามฉ้อโกง

คำว่า “โดยการหลอกลวงดังว่านั้นได้ไปซึ่ง” ย่อมแสดงอยู่ในตัวว่า ผู้ถูกหลอกลวงต้องหลงเชื่อ ตามที่หลอกลวงนั้นและมอบทรัพย์สินให้ไปอย่างเต็มใจหรือทำถอน ทำลายเอกสารสิทธิ³³

ได้ไปซึ่งทรัพย์สิน “คำว่าทรัพย์สิน” กล่าวโดยเฉพาะคือ สมบัติทั้งหลายทั้งปวงที่ตกอยู่อำนาจจำหน่ายโอนของบุคคล³⁴

ทำให้ผู้ที่ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ความหมายของคำว่า “เอกสารสิทธิ” นั้นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(9) คือซึ่งนิยามว่าเป็น เอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิองค์ประกอบภายใน มีข้อควรสังเกตดังนี้

(1) ผู้กระทำจะต้องมีเจตนาธรรมดา ซึ่งต้องคลุมถึงองค์ประกอบภายนอกดังกล่าวแล้วทุกองค์ประกอบ ถ้าผู้กระทำไม่เจตนาอันแท้จริงที่จะหลอกลวง มีเจตนาเพียงแต่พูดล้อเล่น แต่ผู้ถูกหลอกลวงหลงเชื่อและได้ส่งมอบทรัพย์สิน หรือทำ ถอน ทำลายเอกสารสิทธิ ผู้กระทำไม่มีความผิดตามมาตรา นี้ แม้ภายหลังผู้กระทำจะกลับใจและเอาทรัพย์สินเป็นของตนเสียก็ไม่มี ความผิดตามมาตรานี้ เพราะไม่มีเจตนาในขณะกระทำ แต่ถ้าทรัพย์สินนั้นเป็น “ทรัพย์สิน” ก็มีความผิดฐานลัก ยอก ตามมาตรา 352³⁵

³² หุตุ แสงอุทัย. (2542). กฎหมายอาญา ภาค 2-3 (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 310-311.

³³ สุวันชัย โจหาญ. (2532). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน มาตรา 334-336. หน้า 220.

³⁴ คณิต ณ นคร. (2543). กฎหมายอาญาภาคความผิด (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 7 แก้ไขเพิ่มเติม). หน้า 155.

³⁵ คณิต ณ นคร. (2545). กฎหมายอาญาภาคความผิด (พิมพ์ครั้งที่ 8 ปรับปรุงใหม่). หน้า 312.

ผู้กระทำจะต้องกระทำไปโดยมูลเหตุชักจูงใจทุจริตอีกด้วย อย่างไรก็ตามเป็นการกระทำโดยทุจริต การกระทำโดยทุจริต ตามมาตรา 1(1) คือ แสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย สำหรับตนเองหรือผู้อื่นอีกด้วย ถ้าผู้กระทำไม่เจตนาทุจริตย่อมไม่มีความผิดฐานฉ้อโกง ธรรมดาที่กระทำกันโดยธรรมดาเป็นเอกสารสิทธิหรือไม่เมื่อพิจารณาตามความหมาย คำจำกัดความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(9) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อเปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ

ในการทำประกันภัยรถยนต์นั้นก็อยู่ภายใต้เงื่อนไขของการทำสัญญาตามกฎหมายของการประกันภัย มาตรา 867 (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์) ซึ่งได้กำหนดรายการต่าง ๆ ที่ระบุในกรมธรรม์ประกันภัย ดังนั้นจึงถือว่ากรมธรรม์ประกันภัยจึงเป็นหลักฐานของสัญญาประกันภัยรถยนต์ ผู้เอาประกันภัยสามารถใช้เป็นหลักฐานฟ้องร้องผู้รับประกันภัยได้ เพื่อบังคับให้เป็นไปตามสัญญาประกันภัยรถยนต์ได้ แต่กรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์นั้นถือว่าเป็นเอกสารสิทธิหรือไม่ เมื่อได้ศึกษาจาก วิทยานิพนธ์ของ ร.ต.ท.ประยงค์ แก้วกลิ่น (เรื่องฉ้อโกงประกันชีวิต) ได้ให้ความเห็นว่า ลักษณะของกรมธรรม์ประกันภัยนั้นเป็นเอกสารสิทธิอย่างหนึ่ง เนื่องจากพิจารณาว่า กรมธรรม์ประกันภัยมีลักษณะเป็นเอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(9) เพราะเป็นหลักฐานที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวสิทธิของผู้เอาประกันภัย ประกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 บรรคแรก บัญญัติว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้ามิได้มีการมีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อของตัวแทนฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าฟ้องร้องบังคับคดีหาได้ไม่....”เมื่อกรมธรรม์ประกันภัยถือเป็นหลักฐานแห่งสัญญาประกันภัยรถยนต์ที่ผู้รับประกันภัยได้จัดมอบให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามกฎหมาย กรมธรรม์ประกันภัยจึงสามารถใช้เป็นหลักฐาน ก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยในการบังคับให้ผู้รับประกันภัยปฏิบัติตามสัญญาที่ตกลงกันได้³⁶

ดังนั้นหากผู้เอาประกันภัยรถยนต์ได้หลอกลวง ไม่ว่าจะเป็นการกระทำอย่างใด ๆ เช่น นำรถที่เกิดเหตุมาก่อน หรือมีร่องรอยความเสียหายก่อนทำประกันภัยรถยนต์ แต่ผู้เอาประกันภัยไม่ยอมแจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบ เพื่อเข้าทำสัญญาและผู้รับประกันภัยได้ออกกรมธรรม์ให้ไปแล้วถือว่าครอบงำประกอบความผิดฐานฉ้อโกงนี้

สาเหตุที่บริษัทผู้รับประกันภัยไม่มีการฟ้องร้องคดีฉ้อโกงการประกันภัยรถยนต์นี้ เพราะประโยชน์ทางการค้า กล่าวคือ บริษัทผู้รับประกันภัยแต่ละบริษัทต้องรักษาชื่อเสียงทาง

³⁶ ประยงค์ แก้วกลิ่น. (2541). การฉ้อโกงประกันชีวิต : เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ. หน้า 141.

ด้านการค้าและการบริการของตนและเพื่อให้มีความเชื่อมั่นต่อลูกค้า เพื่อหวังให้ลูกค้าทำประกันกับบริษัทตน หากมีการฟ้องร้องดำเนินคดีเกิดขึ้น ลูกค้ารายอื่นก็จะไม่กล้าที่จะเข้ามาทำประกันเพราะลูกค้าหรือ ผู้เอาประกันกับส่วนมากนั้น มักจะมีความต้องการที่จะได้รับความสะดวกและไม่ยุ่งยาก โดยขาดจิตสำนึกที่ดี และถ้าหากบริษัทใดกระทำการอย่างใดๆ ที่อาจทำให้ลูกค้าเห็นว่าไม่ได้รับความสะดวกและมีการตรวจสอบหลายชั้นตอนก็จะถูกประมาณว่า เป็นบริษัทประกันภัยที่เข้มงวด (เขี้ยว) โดยเฉพาะในสังคมไทยนั้นมองว่าบริษัทประกันภัยรถยนต์เป็นกิจการที่คอยเอาไรด์เอาเปรียบประชาชน ผู้ที่อยู่ในแวดวงการทำงานประกันภัยเป็นพวกเจ้าเล่ห์ ขี้โกง คอยเอาไรด์เอาเปรียบ ฯลฯ เก็บเบี้ยประกันภัยสูงเกินจริง แต่ถ้าศึกษาถึงรายละเอียดแล้วจะพบว่ากิจการการประกันภัยรถยนต์มีผลกำไรที่น้อยกว่าการประกันภัยประเภทอื่น ๆ แต่มีการกระทำทุจริตมากกว่า ความเสียหายที่เกิดจากการทุจริตของนั้นยังส่งผลถึงความเสียหายรุนแรงมากกว่าการประกันภัยประเภทอื่นเช่นกัน และความผิดดังกล่าวก็เป็นเพียงความผิดฐานฉ้อโกงเท่านั้นซึ่งมีอัตราโทษที่น้อยและ ยังไม่ถือว่าเป็นการฉ้อโกงประกันวินาศภัย ตามมาตรา 347 ซึ่งผู้เขียนจะกล่าวต่อไป

3.2.2 การยกเว้นการรับผิดชอบของการประกันภัยรถยนต์

การยกเว้นความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย มิได้ทั้งกรณีและผู้เอาประกันภัยตกลงยกเว้นความรับผิดชอบกันไว้ในสัญญานั้นมีทั้งข้อตกลงโดยทั่วไป ที่กำหนดไว้ในแบบพิมพ์กรมธรรม์ประกันภัย เช่น การโอนทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไปยังบุคคลภายนอก ถือว่ากรมธรรม์ประกันภัยสิ้นผลคุ้มครองวินาศภัยทันที และการตกลงยกเว้นความรับผิดชอบเป็นการเฉพาะซึ่งปรากฏในใบสลักหลัง เช่น การสลักหลังไม่คุ้มครองระเบิดที่เกิดจากวัตถุระเบิดเช่นนี้ เป็นต้น การยกเว้นความรับผิดชอบด้วยความตั้งใจของคู่สัญญาประกันภัยนั้น เป็นการปฏิบัติตามเงื่อนไขความรับผิดชอบของสัญญาประกันภัย และการเลือกการคุ้มครองภัยตามความประสงค์ของผู้เอาประกันภัย

การยกเว้นความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย โดยผลของกฎหมาย ซึ่งมี 2 กรณีคือ

ก. ผู้เอาประกันภัยทุจริต (MORAL HAZARD) ผู้เอาประกันภัยในที่นี้รวมถึงผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันภัยด้วย และทุจริตดังกล่าวนี้รวมถึงความประเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยและผู้รับผลประโยชน์ด้วย

ทุจริต หมายถึง การแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย สำหรับตนเองหรือบุคคลอื่นการกระทำโดยทุจริตนั้น อาจกระทำด้วยตนเองหรือใช้ให้บุคคลอื่นกระทำ เป็นการกระทำโดยตรงเพื่อให้เกิดผลร้ายนั้น หรือเป็นการกระทำโดยอ้อมด้วยการงดเว้นการกระทำเพื่อป้องกันผลร้ายนั้นก็ได้ เช่นการรู้เห็นเป็นใจให้ผู้อื่นกระทำโดยตนเองทราบว่าการกระทำนั้น จะเกิด

ผลประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายกับคน ก็ถือว่าเป็นการกระทำโดยทุจริต ของผู้เอา
ประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์เช่นเดียวกัน

ประมาณเงินเลื้อยอย่างร้ายแรงเป็นการกระทำโดยประมาณเงินเลื้อย แต่มีขนาดของ
ความประมาณเงินเลื้อยสูงกว่าปกติธรรมดา การประมาณเงินเลื้อยนั้น หมายถึงการกระทำโดยไม่
เจตนา แต่ผู้กระทำได้กระทำไปโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจะต้องมี
ตามวิสัยและพฤติการณ์และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่
เมื่อรวมกับคำว่าร้ายแรงแล้วน่าจะหมายความว่า "เป็นการกระทำที่ไม่ใช้ความระมัดระวังถึงขนาดที่
แน่นได้ใช้แต่เพียงเล็กน้อยความเสียหายก็จะไม่เกิดขึ้น"

การยกเว้นความรับผิดชอบด้วยเหตุ (MORAL HAZARD) นี้เป็นกฎเกณฑ์สากลที่ป้องกัน
บุคคลได้รับผลประโยชน์จากการทำความผิดของตนได้ มีข้อสาระสำคัญที่ควรพิจารณาคั้งนี้ คือ

1. วินาศภัยเกิดจากการกระทำของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ โดยมีความมุ่ง
หมายให้เกิดวินาศภัยดังระบุไว้ดังสัญญาประกันภัยโดยตรง หรือโดยลักษณะที่เห็นได้ว่าเป็นผลให้
เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำอันนั้น MORAL HAZARD รวมถึงการกระทำโดยไม่ใช้ความระมัดระวังอย่าง
ยิ่ง จนเป็นผลให้เกิดวินาศภัยอันผิดปกติด้วย หากวินาศภัยนั้นมิได้เกิดจากการกระทำของผู้เอาประ
กันภัย หรือผู้รับประโยชน์ ก็เป็นการกระทำที่อยู่ในความรู้เห็นยินยอมของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับ
ประโยชน์

2. การกระทำโดย MORAL HAZARD นี้ไม่ทำให้สัญญาประกันภัยระงับสิ้นสุดลง
เป็นเพียงเกิดสิทธิแก่ผู้รับประกันภัยในการปฏิเสธความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย เฉพาะวินาศภัย
ที่เกิดโดย MORAL HAZARD เท่านั้น หากต่อเกิดวินาศภัยโดยไม่มี MORAL HAZARD อีกผู้รับ
ประกันภัยยังต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยนั้นต่อไป

3. ข้อยกเว้นความรับผิดชอบเนื่องจาก MORAL HAZARD นั้น เป็นข้อยกเว้นตาม
กฎหมายที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ผู้เอาประกันภัยและผู้รับ
ประกันภัยจะตกลงแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ต้องรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยแม้เกิด MORAL
HAZARD ไม่ได้

4. เมื่อเกิดวินาศภัยจาก MORAL HAZARD ขึ้นแล้ว ผู้รับประกันภัยต้องเป็นผู้ยกขึ้น
กล่าวอ้างและมีหน้าที่พิสูจน์ให้เห็นว่าข้อเท็จจริงที่วินาศภัยนั้นเนื่องจากการทุจริต หรือประมาณ
เงินเลื้อยอย่างร้ายแรง ของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์จริง มิฉะนั้นผู้รับประกันภัยไม่พ้น
ความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย

5. เนื่องจาก MORAL HAZARD เป็นข้อบกพร่องความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยตามสัญญา ประกันภัยที่มีผลบังคับตามกฎหมาย ฉะนั้นการตีความขกเว้นความรับผิดชอบดังกล่าวนี้จะต้องตีความโดยเคร่งครัด จะตีความในทางขยายความไม่ได้

เนื่องจากการเกิดวินาศภัยอันมีลักษณะเป็น MORAL HAZARD นอกจากเป็นการกระทำผิดกฎหมายและศีลธรรมอันดีของประชาชนแล้ว ยังเป็นการทำลายธุรกิจการประกันภัยเสียหาย เป็นเหตุให้ผู้เอาประกันภัยที่ทุจริตโดยทั่วไปต้องถูกกระทบกระเทือน ทั้งในประโยชน์ของการพิจารณาการรับประกันภัย (UNDERWRITING) และในด้านการเสียเบี้ยประกันที่สูง รัฐต้องเข้ามาควบคุมตามกฎหมายของฝ่ายบริหารคือพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510 มาตรา 31³⁷

ข. วินาศภัยเกิดขึ้นเนื่องจากการ ไม่สมประกอบในเนื้อวัตถุที่เอาประกันภัย (THE INHERENT VICE) ข้อบกพร่องความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยในข้อนี้ ป.พ.พ. มาตรา 879 วรรค 2 บัญญัติว่า “ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบในความวินาศภัยอันเป็นผลโดยตรงมาแต่ความไม่สมประกอบในเนื้อแห่งวัตถุที่เอาประกันภัย เว้นแต่จะตกลงกันเป็นอย่างอื่น” ปัญหาสำคัญที่จะต้องพิจารณาคือ ความไม่สมประกอบในเนื้อแห่งวัตถุที่เอาประกันภัย หมายความว่า เมื่อพิจารณาจากคำแปลฉบับภาษาอังกฤษใช้คำว่า “THE INHERENT VICE OF THE SUBJECT OF INSURANCE” ซึ่งหมายถึงวินาศภัยที่เกิดขึ้นจากตัวทรัพย์สินที่เอาประกันภัย มิได้เกิดจากปัจจัยภายนอกมากระทบหรือปรุงแต่งให้เกิดวินาศภัยกับทรัพย์สินที่เอาประกันภัยนั้น โดยไม่คำนึงว่าขบวนการผลิตทรัพย์สินที่เอาประกันภัยนั้นจะผิดวิธีการหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับข้อความ ในพระราชบัญญัติประกันภัยการขนส่งทางทะเลของประเทศไทย (MARINE INSURANCE ACT, 1906) มาตรา 55 (2) ใช้คำว่า “....INHERENT VICE OR NATURE OF THE SUBJECT MATTER INSURED...” ซึ่งน่าจะหมายความว่า สิ่งที่เกิดขึ้นตามสภาพหรือตามธรรมชาติของวัตถุที่เอาประกันภัย เป็นผลตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นภายใต้สิ่งแวดล้อมปกติของสิ่งนั้น กรณีเช่นนี้ถือว่าวัตถุที่เอาประกันภัยเสียหายเสื่อม

³⁷ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2510, มาตรา 31 บัญญัติว่า “ในกรณีวินาศภัยเกิดแก่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยและพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีเหตุอันควรสงสัยว่า วินาศภัยนั้นเกิดขึ้นด้วยความทุจริตของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยตามกรมธรรม์ประกันภัยให้พนักงานสอบสวนแจ้งเหตุที่สงสัยนั้นไปยังนายทะเบียน กรณีเช่นนี้ให้นายทะเบียนมีอำนาจออกคำสั่งไปยังบริษัทให้งดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันภัยที่สงสัยนั้นไว้เมื่อเหตุอันควรสงสัยนั้นหมดไปแล้วให้นายทะเบียนถอนคำสั่งนั้นเสียและให้แจ้งการถอนคำสั่งนั้นไปยังบริษัทและผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยตามกรมธรรม์ประกันภัย

ในกรณีที่นายทะเบียนออกคำสั่งให้งดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนระงับอยู่นับตั้งแต่วันที่นายทะเบียนออกคำสั่งจนถึงวันถอนคำสั่งนั้น”

สภาพไปด้วยตัวมันเอง ไม่มีผู้ใดเป็นผู้ก่อวินาศภัยนั้นขึ้น เช่นนี้ถือว่าเป็นความไม่สมประกอบในเนื้อแห่งวัตถุที่เอาประกันภัยตามความในมาตรา 879 วรรค 2 ข้อยกเว้นความรับผิดชอบนี้มีสาระสำคัญอันควรพิจารณาดังนี้คือ

1. ความเสียหายนั้น ต้องเป็นผลโดยตรงจากความไม่สมประกอบของวัตถุที่เอาประกันภัยนั้น

2. คู่สัญญาประกันภัยอาจตกลงกันเป็นพิเศษให้ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบที่จะเกิดจากสภาพของทรัพย์สินนั้นเอง (INHERENT VICE) ได้ เพราะความในข้อนี้ไม่ใช่ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น การคุ้มครองการเกิดเพลิงไหม้ในรถยนต์

3.2.3 หลักความผิดอันยอมความได้กับความผิดอาญาแผ่นดิน

หากพิจารณาความผิดอาญา ศาลบัญญัติแล้วการที่จะพิจารณาว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิด จำต้องพิจารณาก่อนว่าความผิดที่กล่าวหามีกฎหมายบัญญัติเป็นความผิดหรือไม่ ซึ่งมีลักษณะเป็นกฎหมายมหาชนว่าด้วยความผิดและโทษทางอาญาอันเป็นการเกี่ยวพันในการรักษาความสงบเรียบร้อยรัฐจึงมีหน้าที่ต้องเข้าดำเนินการปกป้องและปราบปรามโดยไม่ต้องให้ผู้ใดมาร้องทุกข์กล่าวโทษเนื่องจากการกระทำความผิดอาญา เป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นส่วนตัว

จึงกล่าวได้ว่าความผิดทางอาญาโดยหลักแล้วต้องถือว่าเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน กรณีที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือที่กฎหมายเรียกว่า “ความผิดอันยอมความได้” ถือเป็นข้อยกเว้นและต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะเจาะจงซึ่งจะมีผลตามกฎหมาย คือ ความผิดที่มีลักษณะที่ประกอบด้วยเหตุผล อันเป็นส่วนตัวของผู้เสียหายบางประการ เพราะการกระทำความผิดทางอาญาในกรณีลักษณะนี้ เกี่ยวกับผลประโยชน์โดยตรงของผู้เสียหาย จึงเป็นแนวคิดพื้นฐานตามกฎหมายอาญาสารบัญญัติและกฎหมายอาญาวิธีสบัญญัติของไทยที่ถือว่าความผิดทางอาญาเป็นความผิดอาญาแผ่นดินซึ่งใช้หลักการดำเนินคดีโดยรัฐ (Public Prosecution) เป็นหลักนำ คือการกระทำใดที่เป็นการกระทบกระเทือนต่อสังคม รัฐซึ่งมีหน้าที่จะต้องเข้าไปดำเนินการป้องกัน การกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสังคมเพื่อความสงบเรียบร้อยโดยมีคำร้องทุกข์ของผู้เสียหาย อาทิเช่น ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐ, ความผิดเกี่ยวกับความผิดและอาชญากรรมแห่งอำนาจรัฐ, ความผิดต่อความสงบสุข และความปลอดภัยของประชาชน, ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงและเชื่อถือ ฯลฯ

แต่ในสภาพปัจจุบันความผิดอาญาบางฐานที่เป็นความผิดยอมความได้ในประมวลกฎหมายอาญาได้ก่อให้เกิดปัญหากระทบต่อสังคมส่วนรวมหรือความผิดอาญาแผ่นดินบางฐาน ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคล ผู้เสียหายโดยเฉพาะ ยังขาดความชัดเจนของบทบัญญัติจึงสมควรนำสิ่ง ที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง ซึ่งเป็นปทัสถานคุณค่าของความคิดพิจารณา หากความสมดุลระหว่าง ประโยชน์ของบุคคลและประโยชน์ของส่วนรวม เพราะในบทบัญญัติความผิดอาญาฐานต่างๆ มีสิ่ง ที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง เป็นส่วนที่แฝงอยู่

สิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครองที่เป็นส่วนที่แฝงอยู่ในบทบัญญัติความผิดอาญา ไม่ ใช่ว่าสิ่งที่มีรูปร่างหรือวัตถุหรือบุคคล เป็นสภาพที่พึงปรารถนา ที่กฎหมายต้องการประกันการล่วง ละเมิด ซึ่งเป็นเรื่องในทางความคิด³⁸ ดังนั้นจึงสามารถตั้งความสมมุติฐานในการวิเคราะห์ดังนี้โดย พิจารณาจากบทที่ศึกษามาก่อนหน้านี้ว่าแนวความคิดเรื่องการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) หรือการดำเนินคดีโดยประชาชน (Popular Prosecution) และการดำเนินคดีโดยผู้เสียหาย รวมทั้งทฤษฎีคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) และเรื่องเจตจำนงของผู้เสียหายเป็นหลักใน การพิจารณาว่าความผิดทางอาญาทุกฐานความผิดเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน การกระทำความผิด ทางอาญาได้กระทบต่อสังคมโดยส่วนรวม

ดังนั้นสามารถพิจารณาถึงหลักการของความผิดที่ไม่สามารถยอมความได้ ดังนี้

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย จะเห็นว่าความผิดหลาย ประเภทที่ไม่สามารถยอมความได้นั้น มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นความผิดที่มีอาชญากรรมมาก จึงกำหนดให้เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน
2. เป็นความผิดที่มีคุณธรรมทางกฎหมายเป็นเรื่องส่วนรวมที่กระทบต่อผลประโยชน์

สาธารณะโดยตรง

3. เป็นความผิดที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าการคุ้มครองผู้เสียหาย

³⁸ คณิศ ณ นคร. (2523, มกราคม). “คุณธรรมทางกฎหมายกับการใช้กฎหมายอาญา.” วารสารอัยการ, ปีที่ 3, หน้า 25.